

Україна стоїть на межі, за якою або мають бути конструктивні реформи, або вона перетвориться в нерозвинуту державу з третім технологічним укладом. Про це влітку 2011 р. говорив перший віце-прем'єр України А. Ключев: «Незважаючи на збільшення надходження інвестицій, інвестиційні процеси розгортаються повільно. Причин такого стану декілька. Серед них слід назвати також і пасивність цілого ряду центральних органів виконавчої влади, покликаних за своєю компетенцією стимулювати процеси інноваційної діяльності». За його словами, ця проблема набуває особливої гостроти, якщо врахувати, що світова економіка вже понад 20 років функціонує в умовах п'ятого та шостого технологічних укладів.

Розуміючи це, держава та суспільство обирають інноваційний шлях розвитку та курс на євроінтеграцію, однією із складових якої є входження у Європейський науковий простір (European Research Area).

Європейський Союз (ЄС) намагається допомогти Україні вирішити проблеми в її євроінтеграційних прагненнях щодо інноваційного розвитку. Так, 10 грудня 2009 р. Представництво ЄС в Україні в рамках спеціально організованої в Києві конференції «ЄС – Україна: співпраця в інноваційній сфері» офіційно повідомило про започаткування чотирьох великих проектів у сфері інноваційної підтримки в Україні. Метою цих проектів є стимулювання науково-технічних досліджень в інноваційній сфері та підтримка їх впровадження на користь національного виробничого потенціалу та внутрішнього ринку. Серед цільових бенефіціарів проектів були Міністерство економічного розвитку та торгівлі України, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, а також малі та середні інноваційні підприємства.

Перший проект – «Удосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні» – спрямований на приведення українського політичного середовища в інноваційній сфері на державному і регіональному рівнях відповідно до кращих прикладів європейського досвіду. Крім того, він також спрямований на покращення регуляторного і законодавчого середовища України в науково-технічній галузі, у тому числі з питань захисту прав інтелектуальної власності та обміну закордонними та українськими експертами.

Другий проект – «Розвиток систем фінансування та інфраструктури для підтримки інновацій в Україні» – спрямований на покращення умов фінансування науково-дослідницької та інноваційної сфери в Україні шляхом створення спеціалізованих фінансових інструментів – таких, як фонд венчурного капіталу, призначений для цільової підтримки інноваційних та технологічно-орієнтованих компаній, а також двох фондів гарантування

кредитів, які будуть створені у формі пілотних проектів у двох регіонах країни. Головний фактор успіху полягатиме в тісній співпраці між фінансовими інституціями ЄС та України.

Третій проект – «Підтримка наукоємних та інноваційних підприємств, а також трансфер технологій у бізнес в Україні» – забезпечить практичну безпосередню підтримку та допомогу розвитку компаній з метою забезпечення виходу інноваційного потенціалу України на контакт з реальними ринковими можливостями задля забезпечення підвищеного добробуту, створення нових робочих місць та сприяння сталому економічному розвитку. Проект сприятиме заснуванню інкубаторів для передачі технологій, наукових центрів і технопарків, які підтримуватимуть інноваційний розвиток підприємництва. Він також безпосередньо співпрацюватиме з тими дослідниками та підприємцями, які готові взяти на себе ризики, пов'язані зі створенням нових дочірніх і початкових компаній та/чи спільних підприємств.

Четвертий проект – «Офіс спільної підтримки для сприяння інтеграції України до європейського дослідницького простору (ЄДП)» – спрямований на створення сталої операційної структури, яка підвищить можливості Національного інформаційного центру з питань науково-технологічного співробітництва між Україною та ЄС при Міністерстві освіти і науки, молоді та спорту України. Для цього офіс спільної підтримки надаватиме підтримку дослідницькій, науково-технічній та розробницькій спільноті в Україні, зокрема, академіям і приватним компаніям, у тому числі інноваційним МСП, щодо подання більш конкурентоспроможних запитів до фінансованої ЄС 7-ї Рамкової програми (РП7) стосовно науково-технічного розвитку з метою поглиблення участі України у зазначеній РП7.

Ці проекти прагнуть стимулювати інноваційну діяльність України завдяки подоланню розриву між дослідженнями і виробництвом та завдяки стимулюванню трансферу нових технологій у внутрішній економіці та в глобальній економіці. Вони покривають два чіткі, але сильно взаємопов'язані процеси: а) поєднання зусиль науки та бізнесу завдяки підтримці підприємництва як для створення кінцевого наукоємного продукту, так і для створення середовища для можливості комерційного використання нових наукових результатів; б) створення, випробовування та запровадження науково-практичних рекомендацій, які сприятимуть трансферу нових технологій на національному та міжнародному рівнях, залучаючи найкращий європейський досвід. Такі завдання стовідсотково відповідають потребам України та українських розробників нової техніки та нових технологій.

Значення цих проектів полягає у створенні трьох пакетів знань в Україні: інформаційного, ментального та практичного. Інформаційний пакет надає повну інформацію про європейські підходи до вирішення проблем інновацій у країнах-членах ЄС. Ментальний пакет пропонує змінити внутрішні – як державні, так і особистісні – підходи та розуміння інновацій і ринку інновацій. Практичний пакет надає інструменти виходу на інноваційні ринки, написання та подання проектних пропозицій, залучення до виконання спільних європейських проектів.

В Україні незалежно від згаданих європейських проектів також намагаються вирішувати проблеми розвитку інновацій, зокрема, проводять дослідження потреб науковців, винахідників та розробників щодо комерціалізації наукових розробок та впровадження нових технологій. Так, у 2010 р. створено Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України. Воно є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності та з питань формування й реалізації державної політики у сфері наукової, науково-технічної діяльності, трансферу технологій, інформатизації, формування і використання електронних інформаційних ресурсів, створення умов для розвитку інформаційного суспільства.

Україна є одним з провідних партнерів американського Фонду цивільних досліджень і розвитку (CRDF). Один з офісів цієї організації базується в Україні (м. Київ). Це громадська некомерційна організація, заснована в 1995 р. Національним науковим фондом згідно з рішенням Конгресу США з метою сприяння міжнародному науково-технічному співробітництву через надання грантів, технічних ресурсів, проведення навчання для науковців та дослідників.

Із 2003 р. в Україні діє інформаційний пункт 6-ї та 7-ї Рамкової програми ЄС. Це сприяє залученню українських учених та розробників до міжнародних європейських інноваційних програм. У 2006 р. Україна стала повноправним членом програми EUREKA. На сьогодні ця програма є єдиною науково-технічною програмою Європи, у якій Україна має такі самі права, як і країни-члени Європейського Союзу.

На жаль, на сьогодні інноваційний розвиток України не відповідає викликам сучасності попри величезний науково-технічний потенціал. Що є головним чинником повільного розвитку інновацій в Україні? Відповісти на це запитання коротко неможливо, бо лише простий перелік цих чинників займе не один аркуш паперу. Можна виділити два головних чинники, розуміння і застосування яких може надати позитивний поштовх українським інноваціям.

По-перше, в Україні кожен має свою інновацію. Для конкретних підприємств це, можливо, і правильно. Проте для державної системи існує одна велика інновація – інноваційний розвиток, і всі свої зусилля учасники інноваційних процесів мають направляти саме на цю єдину інновацію. По-друге, в умовах дефіциту коштів на потреби освіти та науки потрібний ретельний аналіз механізмів та інструментів інноваційного розвитку (як вітчизняних, так і закордонних), отримання та впровадження науково-технічних розробок, виділення основних напрямів та залучення приватних коштів. У цьому системному аналізі є багато рівнів і можливостей: від запозичення передового досвіду до використання існуючих механізмів та інструментів.

У такій ситуації наперед виходить синергія зусиль. Синергетика інноваційних процесів в Україні має на меті створення дво- та багатосторонніх контактів основних гравців інноваційного науково-технічного поля як усередині України, так і за її межами. Саме тому гармонізація та синхронізація інноваційних програм України з європейськими інноваційними програмами може стати каталізатором інноваційного розвитку в Україні.

Проте аналіз проблеми гармонізації та синхронізації національних інноваційних програм з відповідними європейськими програмами ще не проводився, спільна думка громадськості та владних структур щодо цих питань не вивчалася, методичні здобутки європейських програм для розбудови системи прискорення інноваційного розвитку України не застосовувалися.

Зазначимо, що у ЄС було проведено аналіз показників, дотичних до дослідницької сфери та інновацій («Шкала інноваційного союзу»). Двадцять п'ять показників було розподілено за трьома категоріями: «Умови» (людські ресурси, фінансова підтримка, привабливі дослідницькі системи), «Діяльність компаній» (рівень інноваційності європейських компаній) та «Результати» (вплив інноваційних досліджень на конкретні результати економіки). За висновками дослідження, ЄС найбільше потребує розвитку другого елемента – інноваційності приватних компаній. Євросоюз має створити умови для того, щоб приватні компанії інвестували в дослідницьку діяльність, а також використовували результати дослідницького сектору, зокрема через ефективнішу патентну систему. Інноваційними лідерами ЄС продовжують залишатися Швеція, Данія, Фінляндія та Німеччина. Попри те, що ЄС продовжує випереджати нових економічних гравців – Китай, Індію, Бразилію та Росію – деякі з них, особливо Китай та Бразилія, швидко скорочують відставання, показує дослідження.

Наприклад, ключовий принцип, на якому базується фінська національна інноваційна система – networking (поєднання у мережі). Це поняття ширше за просте «співробітництво», це вміння спілкуватися та мати користь із спілкування. Networking – це стиль життя: бути в курсі подій у всьому світі, розкривати інформацію про себе, бути готовим до вступу в кооперацію з потенційними партнерами. При цьому всі думають про практичну мету – створити продукт чи технологію, яку можна продати (*Гармонізація та синхронізація європейських та українських інноваційних програм. – К. : ТОВ «Сінта Захід». – 2011. – С. 6–7).*